Newsletter MoMuse 3

Inhoud

Voorwoord	p 2
Nieuws uit het Museum	p 3
Een stukje geschiedenis – *Memento mori*	*p 5*
Wie kan ons meer vertellen over – *Bloemen en bollen te Molenbeek*	p 7
Een beetje folklore – *Het Offerfeest*	p 9
Een blik op een object - *Een grafsteenfragment*	p 10
Op je bord – *Bloemkool*	p 12
Snuisteren in de archieven - *Een vergeten Olympiër*	p 14
Vragen aan het Museum	p 16
Vragen aan de lezers	p 17
Colofon	p 18

Beste lezers,

Herfst. Hét seizoen bij uitstek voor een goede boswandeling en dampende koppen chocolademelk. De bomen tooien zich in duizend kleurvarianten van geel, rood en bruin. De laatste mooie zonnige dagen. Zacht strijklicht en mistige ochtenden. Maar de lucht verbleekt en de dagen worden korter. De natuur sterft stilaan af. De herfstmaanden staan dan ook van oudsher in het teken van verval en vergankelijkheid. Het is niet toevallig de periode waarin we op Allerheiligen en Allerzielen onze doden herdenken.

Ook onze voorouders hadden in deze tijd van het jaar, vlak voor het begin van de donkerste periode van het jaar, behoefte om het begin van de winter spiritueel te kaderen. De Kelten vierden op 31 oktober het feest van *Samhain*, het laatste oogstfeest van het jaar waar de dieren werden geslacht. Ze vierden ook het begin van het nieuwe jaar en herdachten de doden. Volgens Keltische mythen was er in deze nacht een opening tussen de reële wereld en de spirituele wereld. De zielen van de doden konden voor één nacht terugkeren naar de aarde.

Nog tot ver in de 20e eeuw slachtten boeren in november enkele dieren (vooral varkens) voor vleesvoorraad tijdens de winter. Het vlees werd dan opgelegd in zout, gedroogd, gerookt, … Ook nu nog heet November de *slachtmaand* of *bloedmaand.*

Allerheiligen is in oorsprong een martelarenfeest dat gevierd werd in de Vroeg -Christelijke Oosterse kerken. Het werd overgenomen door de Roomse Kerk en aanvankelijk gevierd op 13 mei. Maar onder invloed van Ierse monniken, die nog meer dan anderen in Europa contact hadden met Keltische gebruiken, verlegde de Paus Gregorius IV 835 Allerheiligen naar 1 november. Deze datum sloot beter aan bij de opeenvolging van de seizoenen. De herfstmaanden waren allegorisch voor de levenscyclus, van geboorte tot verval. Bovendien sloot 1 november aan bij de oude Keltische tradities van dodenverering die al bestonden rond deze datum.

We wensen u alvast veel leesplezier met deze herfstige, maar vooral Molenbeekse newsletter.

Nieuws uit het Museum

Lezing "Een historische kijk op Sint-Jans-Molenbeek"

Op 4 oktober 2012 gaf conservator Sven Steffens op vraag van het O.C.M.W. van Molenbeek een lezing voor het personeel met de titel "Een historische kijk op Molenbeek". Het is de eerste van vele, waarbij niet droogweg de zoveelste opsomming wordt gegeven van historische feiten. Neen, het Museum kijkt verder dan zijn neus lang is en gaat op zoek naar leuke, historische weetjes over de gemeente die elke Molenbeeklover wel moet kennen.
Waar komt de naam Molenbeek vandaan, waar stonden al die molens, en hoe zit het met Sint-Jan? Maar ook niet te vergeten: Toots Thielemans, de vele theehuizen en het lijflied van Molenbeek.

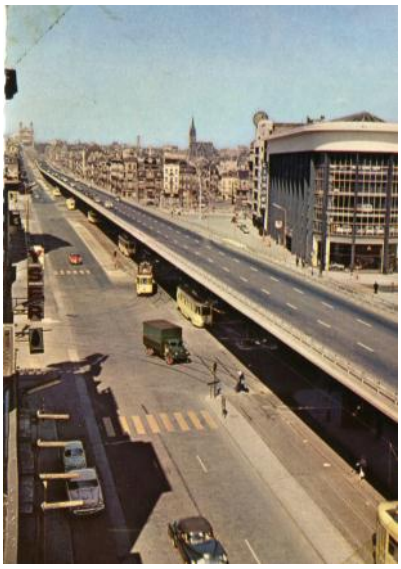

Het viaduct aan de Leopold II—laan (Coll. MoMuse, P 2010.0109)

Deze lezing die zowel in het Nederlands, als in het Frans wordt gegeven, kan aangevraagd worden bij het Museum. Ze duurt ongeveer 2 uur.

"Ge moet leren werken, alle kinderen van werkmensen doen dat".

De arbeidsomstandigheden van ambachtslui en arbeiders

Op de bouwwerf , begin 20ste eeuw (Coll. Fr. Farcy)

In november 2012 verschijnt het boek "*België. Een geschiedenis van onderuit*" onder de redactie van Jan Dumolyn & Tjen Mampaey bij de uitgeverij EPO.
Het boek bevat ook een bijdrage van onze conservator Sven Steffens over de evolutie van de werkomstandigheden van ambachtslui en arbeiders vanaf de middeleeuwen tot nu.

Wat vandaag voor ons de normale gang van zaken lijkt, was 100 jaar geleden helemaal niet vanzelfsprekend. Veiligheid op het werk? Sociale zekerheid? Dit zijn allemaal zeer recente termen.
Om een lang verhaal kort te maken: indien u interesse hebt om het hele artikel te lezen, gelieve dan contact op te nemen met het Museum.

Tentoonstelling
"Bouwen in verandering"

De tentoonstelling is afgelopen. Na een tijdje vertoeft te hebben in het Huis van Culturen en Sociale Samenhang verhuisde ze naar de Inkomhal van het Gemeentehuis. Op 26 oktober was er ook een geleid bezoek voor het gemeentepersoneel. Enkele sfeerbeelden van een kleine, maar geslaagde kijk op Molenbeek. Hierbij willen we alle mensen die ons hebben geholpen nogmaals hartelijk bedanken.

Foto's Emmanuel Francq

Giften

Graag gaan we in onze nieuwsrubriek in op enkele giften die we gekregen hebben van lezers. Het Museum dat de geschiedenis wil brengen van de inwoner, gebruiker en passant van Sint-Jans-Molenbeek kan niet zonder de schenkingen van particulieren.

Een gift van mevrouw J. Dardenne omvat 8 hoedenmallen in hout, afkomstig van een hoedenmaakster uit de Karreveldlaan.
Een andere gift van mevrouw J. Junius-Meuleman bevat onder meer theaterkostuums, patronen voor kantwerk, een kanten boord volledig met de hand gemaakt en een klein reclamevoorwerp voor naaisters.
Ook de schippersfamilie Vleminckx bracht interessante objecten binnen, o.a. seinlampen en twee schoorhaken.
Het Museum wil hen hierbij hartelijk bedanken voor hun gift.

Een stukje geschiedenis

Memento mori

Reinout De Prez

Onze maatschappij heeft een moeilijke verhouding met de dood. Jeugd en leven staan centraal. Dood en verval worden zoveel mogelijk weggestopt. Eerst in rusthuizen, daarna op het kerkhof. Nochtans is de dood inherent aan het leven zelf.

Weerspiegelt onze verhouding met ons levenseinde zich in de begraafcultuur? Laten we eens een kijkje nemen op de begraafplaats van Sint-Jans-Molenbeek, gelegen aan de Gentsesteenweg nr 539.

De begraafplaats aan de Gentsesteenweg werd geopend op 16 augustus 1864 naar de plannen van architect Joseph Praet. Al de dag erop vond de eerste teraardebestelling plaats. Deze nieuwe *begraaf-plaats* verving het oude *parochiekerkhof* rond de (oude) Sint Johannes de Doperkerk. Molenbeek kende in de 19e eeuw een bevolkingsexplosie, waardoor het kerkhof rond het kerkje veel te klein was geworden. De graftomben konden op uitdrukkelijke vraag van de nabestaanden worden overgebracht naar de nieuwe begraafplaats. Wie beschikte over een eeuwigdurende vergunning kon kosteloos worden overgebracht. Het oude kerkhof werd pas volledig ontmanteld in 1932 toen de oude kerk werd afgebroken. De benaming *kerkhof* duidt op de plaats rond de kerk die diende als rustplaats voor overledenen. Pas toen er begraafplaatsen werden aangelegd op andere plaatsen dan rond de kerk werd de term *begraafplaats* in gebruik genomen. Ingevolge het Decreet van keizer Jozef II uit 1784 moesten de grote steden om hygiënische en seculariserings redenen begraafplaatsen buiten het stads-centrum aanleggen.

Opmerkelijk zijn de grafgalerijen die in 1880 werden gebouwd, naar het voorbeeld van de galerijen op het kerkhof van Laken. Emile Bockstael, schepen te Laken en tevens ingenieur, kwam met het voorstel om de doden in aparte hermetisch afgesloten nissen boven elkaar te leggen. Het was een elegante oplossing voor geurhinder en plaatsgebrek. Zelf haalde hij de mosterd waarschijnlijk uit Zuid-Europese landen waar deze begraafmethode reeds werd toegepast.

Deze begraafplaats is niet bepaald uniek. Toch zijn er een aantal graftomben die bijzonder interessant zijn wat betreft funeraire symboliek.

De Grafgalerijen op de begraafplaats van Sint-Jans-Molenbeek (Coll. MoMuse, S 2012.0032)

Een gevleugelde zandloper op een grafsteen
(Coll. MoMuse, S 2012.0033)

De zandloper staat symbool voor de onvermijdelijke voortgang van het mensenleven en de eindigheid ervan. Op deze graftombe zien we een gevleugelde zandloper: "de vliegende tijd". De vleugels verwijzen naar de dag (rechts een duivenvleugel) en de nacht (links een vleermuizenvleugel).

Bronzen uil aangebracht op een grafsteen
(Coll. MoMuse, S 2012.0030)

De uil is al sinds de oude Egyptenaren symbool van de nacht en de dood. Voor de Grieken was hij het symbool van Athena, godin van de wijsheid. In de Christelijke traditie is de uil tevens het symbool van de gelouterde ziel, omdat de uil kan zien in het donker en geruisloos door de nacht vliegt. De uil op het graf is ook vaak een eerbetoon aan de wijsheid van de overledene.

Gebeeldhouwde palmtak in grafsteen
(Coll. MoMuse, S 2012.0024)

De palmtak symboliseert de overwinning van het leven op de dood. Een uiting dus van de hoop van de overledene op een leven in het hiernamaals. Dit is slechts een kleine greep uit de rijke wereld van grafsymboliek. De graven zeggen veel over de kijk van de overledenen of hun familie op het overlijden. Kijk zelf eens goed rond naar de graven wanneer je de begraafplaats bezoekt, en laat de symboliek je iets vertellen over de overledenen. Misschien heeft u dezer dagen zelf een pot chrysanten bij de rustplaats van een overledene geplaatst? Een mooi eerbetoon. Nochtans wordt deze bloem pas sinds het einde van de 19d^{e} eeuw als grafdecoratie gebruikt. Zet misschien eens viooltjes. Al bij de Romeinen werden ze gebruikt bij dodenfeesten. Nu zijn ze het symbool van nederigheid en herinnering. Voor wie graag meer wil weten over grafsymboliek en funeraire archeologie verwijzen we graag de publicaties en activiteiten van vzw Epitaaf, www.epitaaf.org .

Wie kan ons meer vertellen over

Bloemen en bollen te Molenbeek

Petra Vandermeiren

Aanleiding voor onze zoektocht naar bloementelers in Sint-Jans-Molenbeek zijn onderstaande afbeeldingen uit de Iconografische Collectie van het Museum. De eerste is een reclamekaart van Jean Hofmans, gespecialiseerd in tuinbouw. Hij teelt en verkoopt de bloembollen van tulpen, hyacinten, narcissen en lelies. Op de voorzijde van de kaart zien we de heer Hofmans ten midden van een tulpenveld. Zijn onderneming was gelegen aan de Huygensstraat 25, een straat die vandaag niet meer bestaat.

Ms. Mr.,

Voici le moment propice de planter vos oignons à fleurs et arbustes. — Consultez à cet effet le jardinier spécialiste, qui seul, vous fournira des oignons à fleurs de Tulipes, Hyacinthes, Narcisses et Lys de toute beauté, tant par leurs formes que leurs coloris et cela à des prix très avantageux. — La plantation des oignons à fleurs est gratuite et le résultat toujours garanti. — N'hésitez donc pas et adressez vous en confiance à :

Jean HOFMANS
HORTICULTEUR - JARDINIER
Rue Huygens, 25 — MOLENBEEK
TÉLÉPHONE : 25.16.88 — BRUXELLES

SE REND A DOMICILE SUR DEMANDE ET SANS ENGAGEMENT DE LA PART DU CLIENT

Reclamekaart van Jean Hofmans (voorzijde en achterzijde) Sint-Jans-Molenbeek (Coll. MoMuse, P 2011.0022)

De tweede is een foto waarop men twee personen aan het werk ziet tussen de chrysanten. Men ziet ook de houten constructie waar strooien matten over uitgerold kunnen worden om de bloemen te beschermen tegen de wisselende weersomstandigheden. Hier gaat het waarschijnlijk om snijbloemen.

We hebben geen gegevens over de personen die we op de foto zien, evenmin over de plaats waar de kwekerij zich bevond.

Chrysantenteelt, Sint-Jans-Molenbeek, s.d.

(Coll. MoMuse, F 2011.0108)

Bloemen zijn van alle tijden. Ze duiken onder allerlei vormen op.

Vandaag is het gebruik van eetbare bloemen terug hip bij foodies. We vergeten daarbij vaak dat het bekende saffraan een deel is van een bloem, namelijk de stamper van de saffraankrokus. Aangezien deze handmatig worden geoogst, is het geen wonder dat deze specerij zo duur is. Het wordt gebruikt in de rijstpap, paella en de risotto.

Daarnaast worden bloemen ook gekweekt voor allerhande industrieën: parfum, verfstoffen en de farmaceutica. Het distillatieproces waarbij aan bloemen extracten worden onttrokken om daar parfum mee te maken is bij het grote publiek gekend door het boek "Das Parfum" van Patrick Süskind en zeker door de latere verfilming.

Een kus uit Molenbeek, s.d.
(Coll. MoMuse, P 2011.0124)

Ook het verven van textiel hoort thuis in dit rijtje. Kleuren met natuurlijke kleurstoffen spreekt natuurlijk tot de verbeelding. Het kleuren is een chemisch proces waar de witte wol na één of meerdere kleurbaden verschillende kleurschakeringen krijgt. Een belangrijke kleurplant tijdens de Middeleeuwen was "wede". Het was lang de plant voor het blauw verven van lakens. Door de ontdekking van de indigo-plant verdwijnt de wede uit de verfindustrie. Indigo is vooral de kleurstof van onze jeansbroeken, hoewel hiervoor nu de synthetische variant wordt gebruikt.

Toch blijft het meest gekende gebruik het geven van bloemen bij een bepaalde gelegenheid zoals verjaardagen, Moederdag en huwelijken. Vroeger werd er ook meer rekening gehouden met de symboliek van bloemen. Anjers en rozen zijn zeker gekend als liefdesbloemen.

Zoals uit deze kleine opsomming blijkt, vind je bloemen overal terug. Misschien weet u nog waar er bloemen geteeld werden in Molenbeek? Of waar er bloemenwinkels waren of misschien ook bloemenmarkten. Graag komen we zoveel mogelijk te weten over bloemen en hun toepassingen in Molenbeek.

Een beetje folklore

Het Offerfeest

Reinout De Prez

Veel van de Islamitische inwoners van de gemeente vierden op 26 oktober het Offerfeest, in het Arabisch *Eïd al Adha*. Het is een van de belangrijkste feesten binnen de Islam. Het duurt drie dagen.

Het wordt gevierd ter nagedachtenis van de profeet Ibrahim (Abraham) die bereid was zijn zoon op te offeren voor Allah, als teken van zijn geloof. Maar toen hij zijn zoon wilde doden kwam er plots een engel die zei dat een schaap de plaats van de zoon mocht innemen.

Net zoals Kerstmis is het Offerfeest in de eerste plaats een groot familiefeest, dat ieder gezin elk jaar met zijn eigen tradities viert.

Voor sommigen begint het al de dag voordien, met een dag van vasten. De eerste dag van het feest zelf begint voor velen met een gebed in de moskee. Er wordt ook gebeden voor de overledenen die er niet meer bij kunnen zijn. Wie kan bezoekt het graf van de overleden familieleden.

Traditioneel wordt na het gebed een schaap geslacht (één per familie), of een kalf (hiervoor moet men met precies zeven mensen zijn). Vroeger deden veel mensen dit bij hen thuis. Omwille van hygiënische redenen en met het oog op een minimum aan dierenwelzijn is dit nu bij wet verboden. Daarom voorziet de gemeente in een tijdelijk slachthuis in de Vierwindenstraat. Terwijl het schaap of het kalf wordt gekeeld, wordt een gebed in de richting van Mekka uitgesproken (*Bismillah)* .

Daarna begint het feest pas goed. Mensen gaan bij elkaar op bezoek en er worden gelukwensen uitgewisseld. Indien er onenigheid is geweest dan is dit de dag waarop men zich met elkaar verzoent. Er wordt druk gebeld met de familie en vrienden die in het buitenland wonen. Het is ook een feest waar solidariteit met de minder bedeelden centraal staat. Traditioneel geeft men geld of een stuk schapen– of kalfsvlees. Dit delen en geven aan de armen is erg belangrijk.

's Avonds komt de ganse familie samen om te vieren en te eten. Mensen trekken een mooie, nieuwe outfit aan of kleden zich in traditionele kledij. Aan de kinderen worden cadeautjes gegeven. Op de eerste dag van het feest eten de Marokkanen trippen (gewassen en gekookte darmen) opgevuld met kikkererwten, en lever. Mensen uit Tunesië eten graag al vanaf de eerste dag het vlees van het schaap. Marokkanen doen dit pas op de tweede dag van het feest. Het vlees wordt dan lekker klaargemaakt op de barbecue (de *Méchoui)* of, voor wie op een appartement woont, in de oven.

Een blik op een object

Een grafsteenfragment

Sven Steffens

Tijdens graafwerken, op 7 december 2011, in het oudste deel van de gemeentelijke begraafplaats stuitten de arbeiders op een oude grafsteen.

Grafsteen (Coll. MoMuse, V 2011.535)

Deze mooie en enigszins raadselachtige grafsteen roept enkele vragen op, niet in het minst omdat het ontbrekende gedeelte nooit is teruggevonden. Wie lag hier begraven? Op de grafsteen kunnen we slechts een fragment van de inscriptie lezen. In Oud Nederlands staat er waarschijnlijk geschreven: (HIER LIGH)T BRGRAVEN(…) SAMEN". Waarschijnlijk stond er "eersamen" (eerzaam). Inderdaad, op een van de oudste grafstenen (1706) van deze begraafplaats vinden we een gelijkaardige inscriptie "HIER LEYDT BEGRAVEN DEN EERSAEMEN BARTOLOMEUS HOFMANS"".

Vervolgens is er de datering. Afgaande op de schrijfwijze van "light" of "licht (in plaats van "ligt") en het gebruik van het adjectief "eersamen" kunnen we veronderstellen dat deze grafsteen dateert van de 18e eeuw, of minstens de eerste helft van de 19e eeuw. Ook het medaillon met een schip in bas-reliëf geeft ons een aanwijzing. Een gelijkaardige afbeelding van een schip vinden we terug op de grafsteen uit 1706 van schipper Bartolomeus Hofmans.

Kunnen we hieruit opmaken dat onze gevonden grafsteen ook uit de vroege 18e eeuw stamt? Hiervoor zouden we het type schip dat is afgebeeld precies moeten kunnen identificeren. Volgens het scheep-vaartsmuseum van Baasrode lijkt het afgebeelde schip op een "zeepleit", een type dat gebouwd werd in de eerste helft van de 19de eeuw. En was de overledene een schipper, net als Bartolomeus Hofmans? Goed mogelijk, maar zeker zijn we niet. Het schip kan ook symbool zijn voor de reis van het leven, en de opgetrokken zeilen een allusie op de dood, op het einde van het aardse leven.

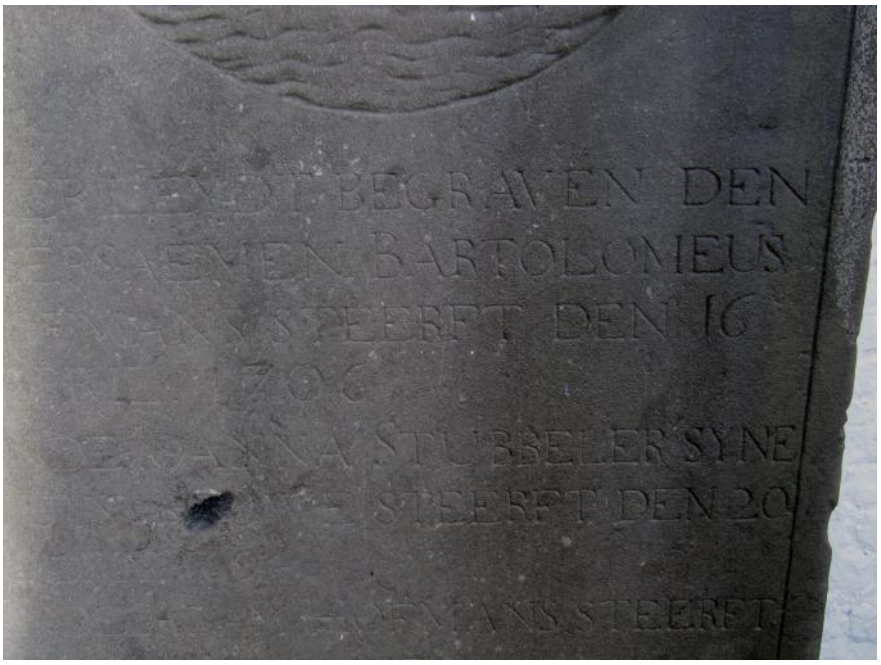

Grafsteen van Bartolomeus Hofmans en zijn echtgenote op de begraafplaats van Sint-Jans-Molenbeek (Coll. MoMuse, S 2012.0014)

Maar hoe komt een grafsteen uit 1706 terecht op een begraafplaats die pas is aangelegd in 1864? Deze steen is waarschijnlijk afkomstig van het oude kerkhof rond de Sint-Jans-de-Doperkerk. In gevolge het Koninklijk Besluit van 17 juli 1890 die de gemeente toeliet het oude kerkhof te verwijderen , werd aan de nabestaanden de mogelijkheid geboden om graven met een eeuwigdurende concessie gratis over te brengen naar de gemeentelijke begraafplaats.

Laatste mysterie tenslotte zijn de metalen nagels die onregelmatig op het oppervlak van de grafsteen zijn aangebracht. Verder onderzoek is nodig om de geheimen en geschiedenis van deze vondst te ontrafelen.

Op je bord

Bloemkool

Petra Vandermeiren

Een nieuwe rubriek in onze nieuwsbrief wil verder ingaan op verschillende soorten groenten, fruit en andere voedingswaren die op ons bord terechtkomen. Deze keer lichten we een stukje van de bloemkoolsluier op. Uitgangspunt is onderstaande foto uit het familiearchief van de familie Boonen.

Hierop zien we enkele leden van de familie Meulenijzer uit de Gosseliesstraat te Sint-Jans-Molenbeek. Zij waren groothandelaars in groenten en fruit. Zij kochten deze aan in het groot en verkochten deze dan o.a. op de Vroegmarkt aan de Beurs.

Op de foto helemaal links staat François Meulenijzer. De tweede vrouw van links is Berlinde Goessens. Zij is de moeder van Jean Meulenijzer, die gehurkt in het midden zit. Hij is de grootvader van E. Boonen, de schenker van deze foto die genomen werd in 1911.

Op de Vroegmarkt met een lading bloemkolen aan het Beursgebouw te Brussel, 1911(Coll. E. Boonen)

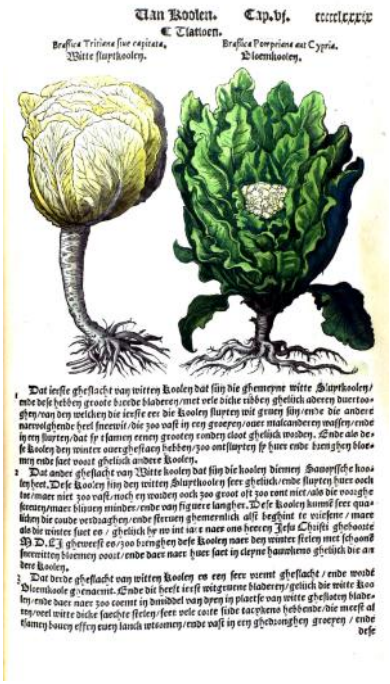

Uit: Cruijdeboeck van Dodoens, deel 5, capittel 6, blz 589, 1554

Vandaag de dag kennen we heel wat varianten van bloemkool: groene, paarse en oranje bloemkool, de romanesco bloemkool met zijn roosjes in torenvorm en niet te vergeten de oerdegelijke witte bloemkool. Bij ons is vooral de streek rond Mechelen gekend voor de bloemkoolteelt op grote schaal, waar traditioneel rond mei de eerste Belgische winterbloemkool op de markt wordt gebracht.

Al vinden we ook in heel wat moestuinen de bloemkool terug, toch is het geen makkelijke groente om te kweken. Zeker winterbloemkool is nogal weersgevoelig. Vrieskou en nat maken dat een hele teelt kan mislukken. Maar als de kolen de winter overleven, dan kan er rond mei genoten worden van verse bloemkool uit de tuin. En wat kan je dan beter maken dan bloemkool in witte saus? Een traditioneel gerecht dat iedereen al eens voorgeschoteld kreeg. Ook zo bij de familie Boonen waar het op zondag vergezeld werd door een goed stuk rosbief.

En nu zelf aan de slag !

Een verse witte bloemkool herkent men aan de stevigheid en aan de witheid. Kolen met bruine vlekken laat je best aan de kant liggen.

Kook de bloemkool in water, maar niet te lang. Ze mag nog lekker knapperig zijn.

Voor de witte saus laat je boter smelten in de pot en voeg je er dan eenzelfde hoeveelheid bloem aan toe. Als dit goed gemengd is, doe je beetje bij beetje de melk er bij tot je een goede saus krijgt. Nog een eidooier erbij en afkruiden met peper, zout en nootmuskaat.

Ondertussen zit de rosbief, die je gemarineerd hebt in olijfolie, zeezout, rozemarijn en peper en langs beide kanten goed hebt aangebakken in de pan, reeds in de oven. Voor een stuk van ongeveer 1,5 kg mag deze wel een uurtje in de oven op 180 °C.

Is de rosbief klaar? Neem hem uit de oven en snij in fijne plakken. De witte saus giet je over de lekker bloemkool en dien op.

Smakelijk!

Een baby kiezen in het kolenveld (Coll. MoMuse, P 2011.0132)

Nog een leuk weetje om te vertellen bij het eten.

Vroeger kwamen de kinderen niet uit mama's buik , maar werden ze geplukt uit de rode kolen of ook uit de bloemkolen.

Zoals te zien op deze prentkaarten uit het begin van de 20ste eeuw, kon je er eentje uitkiezen in het kolenveld . Nadien werd de baby bij je thuisgebracht.

Toch handig, niet?

Een baby uit de tuin (Coll. MoMuse, P 2011.0133)

Snuisteren in de archieven

Een vergeten Olympiër

Quentin Bilquez

Grafsteen van Edouard Van Haelen

(Coll. MoMuse, S 2012.0047)

Dit graf van Edouard Van Haelen lijkt op het eerste zicht vrij eenvoudig, maar als we het in detail bekijken is het toch atypisch. Het zeer sombere monument, dat uit beton lijkt gemaakt, heeft enkel een bronzen kroon als decoratie. Daaronder zien we ineengestrengelde, gekleurde ringen. Doen ze geen belletje rinkelen? Laten we de ringen nu eens omdraaien. Zie je het? Nu herkennen we goed de Olympische Ringen.

Wie was Edouard Van Haelen? De Gemeentelijke Archieven van Sint-Jans-Molenbeek geven niet veel geheimen prijs over deze persoon. Geboren op 27 juli 1895 te Brussel, komt hij samen met zijn ouders in december 1910 naar Molenbeek. De bevolkingsregisters leren ons dat zijn vader een ondernemer was in afbraakwerken. Edouard neemt later de zaak van zijn vader over.

De familie Van Haelen (of Vanhaelen, zoals ingeschreven in de registers) blijft niet in onze gemeente. In november 1915 vertrekken ze , na de dood van de moeder in april 1915, richting Schaarbeek. Nochtans keert Edouard, dan wel alleen, voor enige tijd (1921-1923) terug, waarna hij zich definitief in Brussel vestigt.

Maar laten we terugkomen op de Olympische Ringen. Waarom staan ze afgebeeld op het graf van Edouard Van Haelen? Deze laatste was een van de Belgische atleten op de Olympische Spelen van Antwerpen in 1920. Hij was afgevaardigde voor het onderdeel zwemmen. We kunnen met zekerheid zeggen dat hij deelnam aan de 200 meter schoolslag, waar hij eindigde met een tijd van 3 minuten en 22 seconden. De Antwerpse Spelen, de eerste die gehouden werden na de Eerste Wereldoorlog en de enige op Belgisch grondgebied tot nu toe, staan niet echt in het collectieve geheugen gegrift. Toch werd daar voor de eerste maal de olympische vlag gehesen en werd de olympische eed uit naam van elke deelnemers uitgesproken door Victor Boin, zelf een Belgische atleet.

Detail van de grafsteen van Edouard Van Haelen

(Coll. MoMuse, S 2012.0047)

Mocht je langs zijn graf lopen, herinner dan dat je voor het graf staat van een voormalige olympische atleet. Op zijn graf heeft men de olympische ringen omgedraaid als teken van rouw naar analogie van de omgekeerde toortsen die men ook ziet op bepaalde graven. Zoals ook de gebroken zuilen en de zandlopers beelden waren die regelmatig gebruikt werden in de funeraire symboliek om het einde van het aardse leven aan te duiden.

Bij dit onderzoek merkte ik dat de papieren archieven van de Olympische Spelen momenteel niet raadpleegbaar zijn omdat men niet weet waar ze zich bevinden. Voor dit artikel heb ik mij dan ook moeten wenden tot volgende bronnen:

- Liste des participants belges aux Jeux Olympiques sur le site du Comité Olympique Interfédéral Belge : http://www.olympic.be/Spelen/Historisch/Olympians/tabid/178/language/fr-FR/Default.aspx
- Rapport des Jeux Olympiques d'Anvers, p.123, raadpleegbaar via volgende link : http:// www.la84foundation.org/5va/reports_frmst.htm
- Webpagina gewijd aan de Spelen te Antwerpen op de site van de Olympische Spelen: http:// www.olympic.org/fr/anvers-1920-olympiques-ete

Vraag het aan het Museum

In de vorige Newsletter sierde onderstaande afbeelding onze voorpagina. Het is een detail uit een lithografie van H. Walter uit het midden van de 19de eeuw.

Zicht op Brussel, H. Walter (Coll. Mappamundi, Knokke)

Het is een zicht op Brussel vanuit het Zuidwesten. Op de voorgrond ziet men mensen de oogst binnenhalen. Het snijden van het graan gebeurt met een sikkel. Vooraan lest een man zijn dorst aan een kruik bier. Twee vrouwen rapen de gevallen aren op.

Wat ook opvalt is de bouwwerf voor boten aan het kanaal van Charleroi en de fabrieksschoorstenen aan de rand van de stad.

Vragen aan de lezers

Liedjes uit het verleden

Een mevrouw liet ons weten dat ze het liedje van "de meikever" (Newsletter 1) nog kende van haar kindertijd . Dit vinden we als museum natuurlijk schitterend. Want niet enkel het materiële erfgoed is voor ons belangrijk, ook het immateriële erfgoed verdient de aandacht. Kent u nog liedjes uit jouw kindertijd of verhalen die werden verteld of misschien heb je nog jouw oud liedjesboek? Wij zijn één en al oor.

Markt in Molenbeek

Iedereen kent de wekelijkse markt in het centrum van Sint-Jans-Molenbeek. Elke donderdag is het er een drukte van jewelste. De marktkramers prijzen hun waren aan en verleiden de marktgangers met hun verse waren, keukenbenodigdheden en kledij. Doorheen de jaren is de markt veranderd, maar er valt wel altijd iets te beleven.

Graag kennen we jouw herinneringen. Daarom niet enkel over de donderdagse markt, maar ook de paardenmarkt, de jaarmarkt, de kleine markt op het Hertogin van Brabantplein, enz..

Feesten en tradities

In Molenbeek worden heel wat feesten gevierd. Verschillende culturen, religies en tradities. Elke familie heeft zijn gewoonten wat betreft het feesten. Daar willen wij meer over weten. Heeft u foto's of verhalen kom dan zeker eens langs.

Colofon

Redactie:

Quentin Bilquez

Reinout De Prez

Sven Steffens

Petra Vandermeiren

MoMuse
Mommaertsstraat 2A
1080 Sint-Jans-Molenbeek
T: 02 414 17 52
e-mail: info@momuse.be
web-site: www.momuse.be

Wenst u de nieuwsbrief niet meer te ontvangen. Laat het ons weten.

V.U.: College van Burgemeester en Schepenen, Graaf van Vlaanderenstraat 20, 1080 Sint-Jans-Molenbeek